

The effect of teaching philosophy to children on the life satisfaction components of male students during the coronavirus epidemic

Ali Rahaie^{*}, Effat Abbasi^{}**

Ramazan Barkhordari^{*}**

Abstract

The present study was conducted to determine the effect of philosophy education for children on the life satisfaction components of male students during the coronavirus epidemic. The semi-experimental method was practical in terms of the purpose and is in the framework of the pre-test and post-test plan with the control group. The statistical population was all male students of the fifth grade of primary school in Shahreza city in the academic year 2021-2022. A boys' primary school was randomly selected and a total of 40 students were selected using the available sampling method and randomly divided into two groups. 20 test subjects and witnesses were replaced. The experimental group was subjected to educational sessions using philosophy educational packages for children that were prepared in advance; While the control group traditionally received an education. The data collection process was done in the pre-test and post-test stages with the Student Life Satisfaction Scale (MSLSS) for all participants in two groups. The collected data were analyzed by covariance analysis. The results of covariance analysis showed that teaching philosophy to children has increased some components of life satisfaction in the experimental group compared to the control group in the post-test

^{*} Ph.D. Candidate of Curriculum Planning, Kharazmi University, Tehran, Iran (Corresponding Author),
alie.rahaie@gmail.com

^{**} Associate Professor, Department of Curriculum Planning, Kharazmi University, Tehran, Iran,
effatabbasi@gmail.com

^{***} Associate Professor, Department of Philosophy of Education, Kharazmi University, Tehran, Iran,
r.barkhordari@khu.ac.ir

Date received: 01/05/2024, Date of acceptance: 10/11/2024

($p < 0.05$). Teaching philosophy for children can be used to increase the life satisfaction components of students in schools and educational centers, especially during the coronavirus epidemic.

Keywords: satisfaction with life, education, students, philosophy, Corona era.

Introduction

One of the variables that has affected students' performance during the Corona era is life satisfaction (Choi et al, 2021). Theories of life satisfaction identify happiness with having a favorable attitude towards life as a whole (Nodelman, Allen & Perry, 1995); Some philosophers consider happiness as the greatest effort to promote success (Veenhoven, 1998). Since in the past studies, a research that examines the components of students' life satisfaction in primary school students at the same time was not found either abroad or inside the country, and the researches conducted in the field of philosophy for children focused on The components of life satisfaction during the corona virus epidemic were not investigated, so the purpose of the present study is to investigate the effect of the educational method of philosophy for children on the life satisfaction components of male students during the corona virus epidemic. The present study was conducted to determine the effect of philosophy education for children on the life satisfaction components of male students during the coronavirus epidemic. The semi-experimental method was practical in terms of the purpose and is in the framework of the pre-test and post-test plan with the control group.

Materials & methods

The statistical population was all male students of the fifth grade of primary school in Shahreza city in the academic year 2021-2022. A boys' primary school was randomly selected and a total of 40 students were selected using the available sampling method and randomly divided into two groups. 20 test subjects and witnesses were replaced. The experimental group was subjected to educational sessions using philosophy educational packages for children that were prepared in advance; While the control group traditionally received an education. The data collection process was done in the pre-test and post-test stages with the Student Life Satisfaction Scale (MSLSS) for all participants in two groups.

Discussion & result

The collected data were analyzed by covariance analysis. The results of covariance analysis showed that teaching philosophy to children has increased some components of life satisfaction in the experimental group compared to the control group in the post-test ($p < 0.05$).

Conclusion

The method of teaching philosophy for children can be used to increase the life satisfaction components of students in schools and educational centers, especially during the coronavirus epidemic. If we take a closer look at the components of life satisfaction after implementing philosophy education for children; By comparing the post-test of the experimental groups, it can be seen that the greatest effect was on the components of the living environment, self, friends, school and family respectively, and in fact, in the post-test of the experimental group, in the family component, we have seen a slight increase in the averages and the impact on the satisfaction of the students' living environment. It is impressive. In general, by applying philosophy to children, teachers can increase the level of enthusiasm and energy of students and improve the components of their life satisfaction. Students can also strengthen their thinking, critical, and motivational thinking skills by applying philosophy to children and with regular planning predetermined by the teacher to carry out the considered activities, which leads to Their educational progress becomes.

Bibliography

- badri, R., & vahedi, Z. (2015). The effect of " Teaching Philosophy for Children program " on the moral intelligence of the female students. *Thinking and Children*, 6(11), 1-17. [in Persian]
- Bailey, T. C., Eng, W., Frisch, M. B., & Snyder, C. R. (2007). Hope and optimism as related to life satisfaction. *The Journal of Positive Psychology*, 2(3), 168-175.
- Barkhordari, Ramazan; Nizam al-Islami, Fahima and Musawand, Sahar. (2014). The cultural necessity of localizing the content of the philosophy curriculum for children. *Proceedings of the International Conference on Philosophy of Education in Practice*, Kharazmi University. [in Persian]
- Bradburn, N. M. (1969). The structure of psychological well-being. *Aldine Publishing*, Chicago, USA.
- Choi, J., Park, Y., Kim, H. E., Song, J., Lee, D., Lee, E., ... & Lee, Y. (2021). Daily life changes and life satisfaction among Korean school-aged children in the COVID-19 pandemic. *International journal of environmental research and public health*, 18(6), 3324.

- Delavar, A., & Shokouhi amirabadi, L. (2020). The Status of Happiness and Satisfaction with Life among University students during the Corona Crisis New virus (Cowide-19). *Educational Psychology, 16*(55), 1-25. [in Persian]
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological bulletin, 125*(2), 276.
- Dragioti, E., Li, H., Tsitsas, G., Lee, K. H., Choi, J., Kim, J., ... & Solmi, M. (2022). A large-scale meta-analytic atlas of mental health problems prevalence during the COVID-19 early pandemic. *Journal of Medical Virology, 94*(5), 1935-1949.
- Dubey, S., Biswas, P., Ghosh, R., Chatterjee, S., Dubey, M. J., Chatterjee, S., ... & Lavie, C. J. (2020). Psychosocial impact of COVID-19. *Diabetes & Metabolic Syndrome: clinical research & reviews, 14*(5), 779-788.
- Dupont-Bourier, P-F and Labe, Brigitte. (2018). Me and Others: Taste the philosophy collection, translator: Vafai, Taraneh. *oo publication*. [in Persian]
- Ebrahimi-kohbanani, Shahin. (2011). The relationship between emotional intelligence and spiritual intelligence with life satisfaction in bright female high school students in Birjand city, master's thesis, *Islamic Azad University, Qaynat branch* .[in Persian]
- Emmons, R. A., & Diener, E. (1986). Influence of impulsivity and sociability on subjective well-being. *Journal of Personality and social psychology, 50*(6), 1211.
- Eric-Chima, N., Igbo-Janet, N., & Ndukwu-Edith, N. (2021). Impact of Corona Virus Pandemic on the Psychological State and Academic Success of Students. *J Depress Anxiety, 10*, 410.
- Fakhraei, Elham. (2011). Philosophy for children; A step towards connecting philosophy with society. *Thinking and the child*. [in Persian]
- Gibson, D.M., & Myers, J.E. (2000), *Gender and infertility: a relational approach to counseling women*, J Counseling Dev, 78, 400-10.
- Gottman, Dan. (2018). School without school, translator: Qaimi, Mona. *Gam Publications*. [in Persian]
- Ibad, Tahira (2018). The family of Mr. Tahtani, the center for intellectual development of children and teenagers .[in Persian]
- Kalhar, Mezhgan. (2018). Life skills for children. An intellectual educational. *center for children and teenagers*. [in Persian]
- Kirmani, M. N., Sharma, P., Anas, M., & Sanam, R. (2015). Hope, resilience and subjective well-being among college going adolescent girls. *International Journal of Humanities & Social Science Studies, 2*(1), 262-270.
- Krishnan, Permarama and Biswas, Pollack. (2008). The story of friends, translator: Sarwar, Poria. An intellectual educational. *center for children and teenagers*. [in Persian]
- Lyubomirsky, S. (2001). Why are some people happier than others? The role of cognitive and motivational processes in well-being. *American psychologist, 56*(3), 239.
- Mohammadzadeh, Zahra. (2015). A comparative study of life skills in the philosophy program for children and the curriculum of thinking and lifestyle. Master's thesis. *kharazmi University*. [in Persian]

185 Abstract

- Noblet, Jean-François and Lusk, Catherine. (2017). I love my land, translator: Mahdavi, Nilofar. *Nardban Publications*. [in Persian]
- Nodelman, U., Allen, C., & Perry, J. (1995). Stanford encyclopedia of philosophy.
- Rivera, M., Shapoval, V., & Medeiros, M. (2021). The relationship between career adaptability, hope, resilience, and life satisfaction for hospitality students in times of Covid-19. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 29, 100344.
- Saberi, E., Abbasi, E., Ghaedy, Y., & Aliasgari, M. (2021). Designing and Validating a Philosophy for Children Curriculum Model for Junior high schools (grades 7 through 9) in Iran. *Thinking and Children*, 11(2), 115-157. [in Persian]
- Sanjana, M. & Whitebread, D. (2005). Philosophy for children and Moral Development in the Indian context, *Cambridge University*. Volum 21, N3, PP. 1-13.
- Snyder, C. R., Sympson, S. C., Michael, S. T., & Cheavens, J. (2001). Optimism and hope constructs: Variants on a positive expectancy theme.
- Veenhoven, R. (1988). The utility of happiness. *Social indicators research*, 20, 333-354.
- Weeden, K. A., & Cornwell, B. (2020). The small-world network of college classes: implications for epidemic spread on a university campus. *Sociological science*, 7, 222-241.

تأثیر آموزش دوره فلسفه برای کودکان بر مؤلفه‌های رضایت از زندگی دانش‌آموزان پسر در دوران همه‌گیری ویروس کرونا

علی رهایی*

عفت عباسی**، رمضان برخوردار***

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تعیین تأثیر آموزش دوره‌ی فلسفه برای کودکان بر مؤلفه‌های رضایت از زندگی دانش‌آموزان پسر در دوران همه‌گیری ویروس کرونا انجام شد. روش نیمه‌آزمایشی و از نظر هدف کاربردی بود و از طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه گواه استفاده شده است. جامعه‌ی آماری تمام دانش‌آموزان پسر کلاس پنجم ابتدایی شهرستان شهرضا در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بودند که یک مدرسه ابتدایی پسرانه به صورت تصادفی انتخاب شد و در مجموع تعداد ۴۰ نفر دانش‌آموز با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و به روش تصادفی در دو گروه ۲۰ نفری آزمایش و گواه جایگزین شدند. گروه آزمایش تحت جلسات آموزشی به وسیله‌ی بسته‌ی آموزشی فلسفه برای کودکان که از قبل تهیه شده قرار گرفت؛ در حالی که گروه گواه، آموزش به شیوه‌ی سنتی را دریافت کردند. فرایند جمع‌آوری داده‌ها در مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون با مقیاس رضایت از زندگی در دانش‌آموزان (MSLSS) هیوینر ۲۰۰۱، برای همه شرکت‌کنندگان در دو گروه انجام گرفت. داده‌های گردآوری شده با روش تحلیل کواریانس مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج تحلیل کواریانس نشان داد که آموزش فلسفه برای کودکان باعث افزایش برخی از مؤلفه‌های رضایت از زندگی گروه آزمایش در مقایسه با گروه گواه در پس‌آزمون شده است ($p < 0/05$). آموزش فلسفه برای کودکان می‌تواند برای افزایش

* دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)، alie.rahaie@gmail.com

** دانشیار گروه برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران، effatabbasi@gmail.com

*** دانشیار گروه فلسفه تعلیم و تربیت، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران، r.barkhordari@khu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۱۲، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۲۰

مؤلفه‌های رضایت از زندگی دانش‌آموزان در مدارس و مراکز آموزشی به ویژه در دوران همه‌گیری ویروس کرونا مورد استفاده قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: آموزش، دانش‌آموزان، فلسفه برای کودکان، رضایت از زندگی، همه‌گیری کرونا.

۱. مقدمه

در سه سال پیش، همه کشورها با شرایط بی‌سابقه‌ای مواجه شدند که کووید-۱۹ باعث ایجاد تغییر هنجارهای اجتماعی، ایجاد استرس و تغییرات حاد در زندگی روزمره بزرگسالان و کودکان شد که ویروس جدید نه تنها زندگی افراد را تهدید کرد؛ بلکه بر سلامت روان آن‌ها نیز تأثیر گذاشت (Dubey et al, 2020). مدارس و دانشگاه‌ها تعطیل شدند و آموزش برای میلیاردها دانش‌آموز در سراسر جهان تنها از راه دور و نیمه حضوری ادامه یافت (Weeden & Cornwell, 2020). شواهد زیادی در رابطه با اثرات فیزیکی و روانی کووید-۱۹ وجود داشت که بر گروه‌های مختلف و در کشورهای مختلف با وضعیت‌های اجتماعی-اقتصادی مختلف روش‌های متفاوتی اتخاذ شد (Dragioti et al, 2022). همچنین در پژوهشی مشخص شد که کووید-۱۹ تأثیر مخربی بر روی وضعیت روانی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارد (Eric-Chima, Igbo-Janet & Ndukwa-Edith, 2021).

یکی از متغیرهایی که در طول دوران کرونا بر عملکرد دانش‌آموزان تأثیر گذاشته است، رضایت از زندگی است (Choi et al, 2021). رضایت از زندگی با احساس ذهنی رضایت، لذت، رفاه، احساس موفقیت، سودمندی، تعلق، فقدان اضطراب، فقدان ناامیدی همراه است (کرمانی و همکاران، ۲۰۱۵). برخی از مفاهیم روان‌شناختی و جامعه‌شناختی اولیه مبتنی بر رضایت از زندگی، هدف نهایی زندگی ما را نشان می‌دهد (Bradburn, 1969). رضایت از زندگی را می‌توان بر اساس عملکرد عاطفی کلی مشخص کرد، که در ساختار بهزیستی ذهنی کلی و توسط دو ویژگی شکل می‌گیرد مفهوم سازی می‌شود: یکی؛ داشتن سطح بالای اثرات مثبت و سطح پایین اثرات منفی و دومی؛ تجربه‌ی منظم این احساسات در طول زمان می‌باشد (Emmons & Diener, 1986). رضایت از زندگی به شدت با ویژگی‌های شخصیتی مرتبط است و درگیر شدن در فعالیت‌های فیزیکی یا ذهنی باعث می‌شود که رضایت از زندگی افراد برای مدت زمان طولانی‌تری پایدارتر و ماندگار شود (Lyubomirsky, 2001). مؤلفه‌های نظری رضایت از زندگی اغلب بر حسب رفاه فرد ارزیابی شده‌اند که استانداردهای عینی زندگی و توانایی‌های عملکردی افراد را در بر می‌گیرد. به گفته‌ی بیلی (Bailey) و همکاران (۲۰۰۷)، دو سازه‌ی

تأثیر آموزش دوره فلسفه برای کودکان بر مؤلفه‌های ... (علی رهایی و دیگران) ۱۸۹

نظری که در چارچوب‌های نظری در ارزیابی و پیش‌بینی رضایت از زندگی توجهی زیادی را به خود جلب کرده‌اند، امید و خوش‌بینی هستند. امید و خوش‌بینی هر دو نیازمند فرآیندهای شناختی مبتنی بر نتایج ارزشی و درک شده هستند. بنابراین، امید دارای ادبیات پژوهشی فراوان، تاریخی، عاطفی و شهودی است که در سطوح معنوی، وجودی و اخلاقی نیز توسعه یافته است (Snyder, Sympson, Michael & Cheavens, 2001). اهداف کلی باید دانش‌آموزان را به پرورش امید و تاب‌آوری هدایت کنند، که به آن‌ها کمک شود تا اهداف آینده‌شان را بسازند و به آن‌ها دست یابند تا به رضایت بیشتر از زندگی آن‌ها کمک شود (Rivera, Shapoval & Medeiros, 2021). گیبسون (Gibson) (۱۹۸۶) در رضایت از زندگی تعامل اجتماعی را مؤثر می‌داند. دینر، ساه، لوکاس و اسمیت (Diener, Suh, Lucas & Smith) (۱۹۹۹) برای رضایت از زندگی فاکتورهای شخصیتی را مؤثر می‌داند. رضایت از زندگی، نگرش فرد، ارزیابی عمومی نسبت به جامعیت زندگی افراد و یا قسمتی از جنبه‌های زندگی؛ که شامل زندگی خانوادگی و تجربه‌ی آموزشی می‌شود (Diener, Suh, Lucas & Smith, 1999). در پژوهشی که توسط دلاور و شکوهی‌امیرآبادی (۱۳۹۹) تحت عنوان بررسی وضعیت شادکامی و رضایت از زندگی دانشجویان در زمان بحران بیماری کرونا و ویروس انجام شد، نشان داد که رابطه‌ی معناداری بین جنسیت و مقطع تحصیلی مختلف با شادکامی و رضایت از زندگی وجود ندارد و تنها در مؤلفه‌ی انرژی مثبت در شادکامی این رابطه معنادار شده است، یعنی میزان انرژی مثبت در دختران بیشتر از پسران است.

تئوری‌های رضایت از زندگی، شادی را با داشتن نگرش مطلوب نسبت به زندگی به عنوان یک کل شناسایی می‌کنند (Nodelman, Allen & Perry, 1995)؛ که برخی فیلسوفان شادی را بیشترین تلاش برای ارتقای موفقیت می‌دانند (Veenhoven, 1998). نیاز بشر به فلسفه، از قدیم مطرح بوده است؛ آنچه امروز اهمیت پیدا کرده است و در ابتدای مسیر است، همگانی کردن فلسفه و به ویژه آموزش آن به کودکان است که برنامه‌ی فلسفه برای کودکان، هدف اصلی‌اش توانمندکردن دانش‌آموزان در استفاده از تفکر فلسفی در رویارویی با مسائل زندگی است، که از ابزارهایی مانند داستان، نمایش، شعر، عکس، نقاشی، و بازی می‌توان بهره گرفت (فخرایی، ۱۳۹۱). در پژوهش صابری، عباسی، قائدی و علی‌عسگری (۱۳۹۹) از مقایسه‌ی میانگین‌ها مشخص شد که استفاده از داستان مخصوصاً داستان‌های فلسفی، در فرم‌های محتوای برنامه‌ی درسی در اولویت اول قرار دارد. در داستان‌ها مفاهیم و راهبردهای تربیتی به طور غیرمستقیم و در فضای شخصیت‌پردازی‌ها، حوادث تلخ و شیرین و نقل روایت‌ها را در هم می‌آمیزند

(برخورداری و همکاران، ۱۳۹۳). در پژوهشی محمدزاده (۱۳۹۵) بیان نمود که؛ متنوع بودن محتوا، روش‌های آموزشی، استفاده‌ی معلم مجرب، ارزشیابی فرآیند محور و تأکید بر خودارزیابی می‌تواند یادگیری و کاربرد مهارت‌های اساسی زندگی را بهبود بخشد. در پژوهشی توسط بدری گرگری و واحدی (۱۳۹۴) تأثیر اجرای برنامه‌ی فلسفه برای کودکان بر رشد هوش اخلاقی دانش‌آموزان دختر انجام شد، نتایج تحقیق حاکی از آن بود که برنامه‌ی آموزش فلسفه برای کودکان باعث ارتقای هوش اخلاقی در دانش‌آموزان می‌شود. سانجانا و ویتبرید (Sanjana & Whitebread) (۲۰۰۵) پژوهشی به منظور بررسی تأثیر برنامه‌ی درسی فلسفه برای کودکان بر رشد مهارت‌های استدلال اخلاقی و اجتماعی در دانش‌آموزان انجام داد. نتایج نشان‌دهنده‌ی آن بود که دانش‌آموزان در مهارت‌های اجتماعی، شناختی و اخلاقی عملکرد بهتری داشتند و دانش‌آموزان شرکت‌کننده در این برنامه توانایی کاربرد آموخته‌هایشان و مهارت‌های بالا را در زندگی روزانه پیدا کردند. از آن جا که در مطالعات گذشته، پژوهشی که مؤلفه‌های رضایت از زندگی دانش‌آموزان را در دانش‌آموزان ابتدایی به طور همزمان مورد بررسی قرار دهد چه در خارج و چه در داخل کشور یافت نشد و پژوهش‌های انجام گرفته در زمینه‌ی فلسفه برای کودکان با محوریت مؤلفه‌های رضایت از زندگی در دوران ویروس همه‌گیری کرونا بررسی نشده بود، لذا هدف پژوهش حاضر بررسی تأثیر روش آموزشی فلسفه برای کودکان بر مؤلفه‌های رضایت از زندگی دانش‌آموزان پسر در دوران همه‌گیری ویروس کرونا بود. نتیجه‌ی این پژوهش می‌تواند به عنوان تلاشی اساسی در راستای استفاده از این روش به ویژه در بازه‌ی زمانی دوران همه‌گیری ویروس کرونا مورد توجه قرار گیرد، بنابراین، توجه بیشتر به این مسئله و انجام پژوهش‌های متعدد در این زمینه می‌تواند گامی مؤثر در جهت افزایش مؤلفه‌های رضایت از زندگی در دانش‌آموزان باشد.

۲. فرضیه‌های پژوهش

الف) فرضیه‌ی اصلی

آموزش فلسفه برای کودکان بر مؤلفه‌های رضایت از زندگی دانش‌آموزان پسر در دوران همه‌گیری ویروس کرونا تأثیر دارد.

تأثیر آموزش دوره فلسفه برای کودکان بر مؤلفه‌های ... (علی رهایی و دیگران) ۱۹۱

ب) فرضیه‌های فرعی

- ب - ۱) آموزش فلسفه برای کودکان بر رضایت از خانواده از زندگی دانش‌آموزان پسر در دوران همه‌گیری ویروس کرونا تأثیر دارد.
- ب - ۲) آموزش فلسفه برای کودکان بر رضایت از دوستان از زندگی دانش‌آموزان پسر در دوران همه‌گیری ویروس کرونا تأثیر دارد.
- ب - ۳) آموزش فلسفه برای کودکان بر رضایت از مدرسه از زندگی دانش‌آموزان پسر در دوران همه‌گیری ویروس کرونا تأثیر دارد.
- ب - ۴) آموزش فلسفه برای کودکان بر رضایت از محیط زندگی از زندگی دانش‌آموزان پسر در دوران همه‌گیری ویروس کرونا تأثیر دارد.
- ب - ۵) آموزش فلسفه برای کودکان بر رضایت از خود از زندگی دانش‌آموزان پسر در دوران همه‌گیری ویروس کرونا تأثیر دارد.

۳. روش

جامعه آماری، نمونه و روش اجرای پژوهش

پژوهش حاضر از نوع نیمه آزمایشی با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه گواه است. جامعه آماری همه‌ی دانش‌آموزان پسر کلاس پنجم ابتدایی شهر شهرضا در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بود. در این پژوهش یک مدرسه‌ی ابتدایی پسرانه به صورت تصادفی انتخاب و با توجه به معیارهای ورود به پژوهش، تعداد ۴۰ نفر از آن‌ها با روش نمونه‌گیری در دسترس با جای‌دهی تصادفی در گروه‌های آزمایش و گواه به‌عنوان نمونه مورد مطالعه انتخاب شدند. معیارهای ورود به پژوهش شامل: توجه به یکسان بودن گروه سنی، دانش‌آموز پسر کلاس پنجم و رضایت والدین بود. معیار خروج نیز داشتن بیش از دو جلسه غیبت، شرکت نامنظم در جلسات و انجام ندادن بیش از دو تکلیف مربوط به پژوهش بود. محتوای آموزش جلسات فلسفه برای کودکان، از قبل توسط معلم کلاس به صورت داستانی و طنز تولید محتوا شده بود و قسمت‌هایی نیز به صورت فیلم، تصویر، پاورپوینت و انیمیشن بودند تا کلاس پویاتر شود و همچنین در دانش‌آموزان ایجاد انگیزه‌ای شود تا به صورت فعال در بحث‌های کلاسی شرکت داشته باشند. لازم به ذکر است که مدرسه فرهنگیان شهید چمران شهرضا ۹۲ دانش‌آموز پسر کلاس پنجم ابتدایی در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ دارد، که در این سال به شیوه‌ی تخصصی

(مانند مدارس مقطع متوسطه) برنامه‌ی دروس مدرسه تنظیم شده است، همچنین بر طبق رنگ‌بندی کرونایی منطقه، برنامه‌ی این مدرسه به صورتی تنظیم شده بود که گروه الف فقط یکشنبه‌ها و سه‌شنبه‌ها و گروه ب فقط دوشنبه‌ها و چهارشنبه‌ها در مدرسه حضور یابند. در واقع هر دانش‌آموز هفته‌ای دو روز در مدرسه حضور داشت و سایر روزها هیچ برنامه‌ای نداشت. گروه آزمایش و گواه در ۱۰ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای شرکت کردند و گروه گواه در لیست انتظار باقی ماندند، بدین صورت که برای هر دو گروه از جلسات حضوری استفاده شد، با این تفاوت که برای گروه آزمایش از روش آموزش فلسفه برای کودکان استفاده شد، ولی گروه گواه به روش سنتی جلسات آموزشی کلاس را دنبال کردند. لازم به ذکر است که دانش‌آموزان گروه آزمایش مطالب ذکر شده را تا به حال نشنیده بودند و برای اولین بار بود که از طریق این روش آموزشی فلسفه برای کودکان و حتی با این برنامه پیش می‌رفتند و در طول جلسات مداخله نیز سؤالاتی توسط پژوهشگر جهت تقویت تفکرهای انتقادی، خلاق، مراقبتی و جمعی نیز انجام شد. به دلیل رعایت پروتکل‌های بهداشتی دوران کرونا برای هر گروه جلسات جداگانه برنامه‌ریزی شد. در پایان افراد هر دو گروه به پس‌آزمون پاسخ دادند. که به طور خلاصه به شرح زیر است:

جدول ۱. خلاصه‌ی برنامه‌ی آموزش فلسفه برای کودکان

جلسات	گروه	محتوا
اول	الف	در این جلسه گروه‌بندی به صورتی انجام شد که دستورالعمل‌های بهداشتی نیز رعایت گردد. معرفی دانش‌آموزان گروه الف که مربوط به گروه آزمایش پژوهش بودند و نوشتن اسامی آن‌ها، بیان هدف و انگیزه، برنامه‌ریزی، توجیه‌کردن دانش‌آموزان برای انجام تمارین که در طی جلسات انجام می‌گردد و در نهایت تکمیل پیش‌آزمون.
دوم	ب	در این جلسه گروه‌بندی به صورتی انجام شد که دستورالعمل‌های بهداشتی نیز رعایت گردد. معرفی دانش‌آموزان گروه ب که مربوط به گروه گواه پژوهش بودند و نوشتن اسامی آن‌ها، بیان هدف و انگیزه، توجیه‌کردن دانش‌آموزان در مورد نحوه‌ی اداره‌کردن کلاس با روش‌های سنتی، معمولی و در نهایت تکمیل پیش‌آزمون.
سوم	الف	این جلسه برای دانش‌آموزان گروه الف (گروه آزمایش) با رعایت پروتکل‌های بهداشتی تشکیل شد. دانش‌آموزان با تشکیل یک حلقه‌ی کند و کاو که معلم هم جز این حلقه است کنار هم نشسته‌اند و سپس با سؤالاتی قبل از شروع داستان، فضاسازی می‌شود. کتاب "خانواده‌ی آقای چرخشی" (ایبدا، ۱۳۹۸)؛ توسط معلم با استفاده از محتواهای الکترونیکی از قبل تهیه شده به شیوه‌ای خلاق توضیح داده می‌شود و در طول داستان و در پایان داستان سؤال و جواب‌هایی نیز می‌شود و دانش‌آموزان کاربرد این جلسه را نیز تکمیل می‌کنند.

تأثیر آموزش دوره فلسفه برای کودکان بر مؤلفه‌های ... (علی رهایی و دیگران) ۱۹۳

جلسات	گروه	محتوا
چهارم	الف	این جلسه برای دانش‌آموزان گروه الف (گروه آزمایش) با رعایت پروتکل‌های بهداشتی تشکیل شد. در ابتدای جلسه داستان جلسه‌ی گذشته توسط چند نفر از دانش‌آموزان در کلاس مرور و جمع‌بندی می‌شود، دانش‌آموزان با تشکیل یک حلقه‌ی کند و کاو که معلم هم جز این حلقه است کنار هم نشسته‌اند و سپس با سؤالاتی قبل از شروع داستان، فضاسازی می‌شود. کتاب "داستان دوستان" (سرور، ۱۳۸۰)؛ توسط معلم با استفاده از محتواهای الکترونیک از قبل تهیه شده به شیوه‌ای خلاق توضیح داده می‌شود و در طول داستان و در پایان داستان سؤال و جواب‌هایی نیز می‌شود و دانش‌آموزان کاربرد این جلسه را نیز تکمیل می‌کنند.
پنجم	الف	این جلسه برای دانش‌آموزان گروه الف (گروه آزمایش) با رعایت پروتکل‌های بهداشتی تشکیل شد. در ابتدای جلسه داستان جلسه‌ی گذشته توسط چند نفر از دانش‌آموزان در کلاس مرور و جمع‌بندی می‌شود، دانش‌آموزان با تشکیل یک حلقه‌ی کند و کاو که معلم هم جز این حلقه است کنار هم نشسته‌اند و سپس با سؤالاتی قبل از شروع داستان، فضاسازی می‌شود. کتاب "مدرسه بی مدرسه" (قایمی، ۱۳۹۸)؛ توسط معلم با استفاده از محتواهای الکترونیک از قبل تهیه شده به شیوه‌ای خلاق توضیح داده می‌شود و در طول داستان و در پایان داستان سؤال و جواب‌هایی نیز می‌شود و دانش‌آموزان کاربرد این جلسه را نیز تکمیل می‌کنند.
ششم	الف	این جلسه برای دانش‌آموزان گروه الف (گروه آزمایش) با رعایت پروتکل‌های بهداشتی تشکیل شد. در ابتدای جلسه داستان جلسه‌ی گذشته توسط چند نفر از دانش‌آموزان در کلاس مرور و جمع‌بندی می‌شود، دانش‌آموزان با تشکیل یک حلقه‌ی کند و کاو که معلم هم جز این حلقه است کنار هم نشسته‌اند و سپس با سؤالاتی قبل از شروع داستان، فضاسازی می‌شود. کتاب "من زمین را دوست دارم" (مهدوی، ۱۳۹۶)؛ توسط معلم با استفاده از محتواهای الکترونیک از قبل تهیه شده به شیوه‌ای خلاق توضیح داده می‌شود و در طول داستان و در پایان داستان سؤال و جواب‌هایی نیز می‌شود و دانش‌آموزان کاربرد این جلسه را نیز تکمیل می‌کنند.
هفتم	الف	این جلسه برای دانش‌آموزان گروه الف (گروه آزمایش) با رعایت پروتکل‌های بهداشتی تشکیل شد. در ابتدای جلسه داستان جلسه‌ی گذشته توسط چند نفر از دانش‌آموزان در کلاس مرور و جمع‌بندی می‌شود، دانش‌آموزان با تشکیل یک حلقه‌ی کند و کاو که معلم هم جز این حلقه است کنار هم نشسته‌اند و سپس با سؤالاتی قبل از شروع داستان، فضاسازی می‌شود. کتاب "من و دیگران: از مجموعه کتاب‌های فلسفه را بچشیم" (وفایی، ۱۳۹۸)؛ توسط معلم با استفاده از محتواهای الکترونیک از قبل تهیه شده به شیوه‌ای خلاق توضیح داده می‌شود و در طول داستان و در پایان داستان سؤال و جواب‌هایی نیز می‌شود و دانش‌آموزان کاربرد این جلسه را نیز تکمیل می‌کنند.
هشتم	الف	این جلسه برای دانش‌آموزان گروه الف (گروه آزمایش) با رعایت پروتکل‌های بهداشتی تشکیل شد. در ابتدای جلسه داستان جلسه‌ی گذشته توسط چند نفر از دانش‌آموزان در کلاس مرور و جمع‌بندی می‌شود، دانش‌آموزان با تشکیل یک حلقه‌ی کند و کاو که معلم هم جز این حلقه است کنار هم نشسته‌اند و سپس با سؤالاتی قبل از شروع داستان، فضاسازی می‌شود. کتاب "مهارت‌های زندگی برای کودکان" (کله‌هر، ۱۳۹۸)؛ توسط معلم با استفاده از محتواهای الکترونیک از قبل تهیه شده به شیوه‌ای خلاق توضیح داده می‌شود و در طول آموزش و پایان آن، سؤال و جواب‌هایی نیز می‌شود و دانش‌آموزان کاربرد این جلسه را نیز تکمیل می‌کنند.

جلسات	گروه	محتوا
نهم	الف	در این جلسه گروه‌بندی به صورتی انجام شد که دستورالعمل‌های بهداشتی نیز رعایت گردد. مرور تکلیف جلسه‌ی هشتم، مرور و جمع‌بندی مطالب جلسه‌ی گذشته نیز صورت گرفت. این جلسه برای دانش‌آموزان گروه الف (گروه آزمایش) با رعایت پروتکل‌های بهداشتی تشکیل شد. مرور تکلیف جلسات قبل و گرفتن بازخورد از آزمودنی‌ها، جمع‌بندی، تقدیر و تشکر از آزمودنی‌ها و تکمیل پس‌آزمون انجام شد.
دهم	ب	در این جلسه گروه‌بندی به صورتی انجام شد که دستورالعمل‌های بهداشتی نیز رعایت گردد. در این جلسه برای دانش‌آموزان گروه ب (گروه گواه) با رعایت پروتکل‌های بهداشتی تشکیل شد و تکمیل پس‌آزمون انجام شد.

در هر جلسه قبل از شروع آموزش ۱۰ دقیقه به مرور تمرینات جلسات گذشته پرداخته می‌شد. ۱۵ دقیقه از جلسه به کاربرگ‌های تهیه شده و ۲۰ دقیقه‌ی آن به تدریس اختصاص داده شد. پژوهشگر نیز همزمان به صورت مستقیم و غیرمستقیم روی فعالیت‌های آن‌ها راهنمایی و نظارت داشت. همچنین به منظور استخراج و بیان نتایج، از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. در بخش توصیفی از فراوانی، درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار استفاده گردید و در بخش استنباطی از آزمون تحلیل آماری تحلیل کواریانس و نرم افزار SPSS-26 استفاده شد. به منظور جمع‌آوری داده‌ها در پژوهش از یک پرسشنامه استفاده شد که پژوهشگر قبل از شروع پرسشنامه، توضیحاتی را نیز در مورد هر پرسشنامه بیان نمود.

مقیاس چند بعدی سنجش رضایت از زندگی در دانش‌آموزان هیوبر (MSLSS): این پرسشنامه به زبان انگلیسی و دارای ۴۰ سوال بوده و هدف آن سنجش میزان رضایت از زندگی و ابعاد آن (خانواده، دوستان، مدرسه، محیط زندگی، خود) در دانش‌آموزان است. طیف پاسخگویی آن از نوع لیکرت بوده است. شیوه‌ی نمره گذاری در مورد سوالات ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۲۰، ۲۱، ۲۴، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۳۱ معکوس شده است. پرسشنامه چند بعدی سنجش رضایت از زندگی در دانش‌آموزان دارای پنج بعد بوده که سوالات مربوط به هر بعد به صورت؛ خانواده از ۱ تا ۷، دوستان از ۸ تا ۱۶، مدرسه از ۱۷ تا ۲۴، محیط زندگی از ۲۵ تا ۳۳ و خود از ۳۴ تا ۴۰ ارائه شده است. برای بدست آوردن امتیاز مربوط به هر بعد، مجموع امتیازات سوالات مربوط به آن بعد را با هم جمع نمایید. برای بدست آوردن امتیاز کلی پرسشنامه، مجموع امتیازات همه سوالات را با هم جمع کنید. نمره کلی این آزمون از ۴۰ تا ۲۴۰ متغیر خواهد بود و نمرات بالاتر بیانگر رضایت بالاتر فرد پاسخ دهنده از زندگی خواهد بود و برعکس. پرسشنامه چند بعدی رضایت از زندگی (هیوبر، ۲۰۰۱) توسط لطیفیان و شیخ‌الاسلامی (۱۳۸۳) در

تأثیر آموزش دوره فلسفه برای کودکان بر مؤلفه‌های ... (علی رهایی و دیگران) ۱۹۵

جامعه ایران هنجاریابی شده و برای تعیین روایی آن از تحلیل عاملی (اکتشافی) استفاده شد و در نهایت روایی آن مورد تایید قرار گرفت. برای محاسبه پایایی پرسشنامه رضایت از زندگی از آلفای کرونباخ استفاده شده است. پایایی بازآزمایی و آلفای کرونباخ محاسبه شده در پژوهش لطیفیان و شیخ‌الاسلامی (۱۳۸۳) به ترتیب ۰/۷۰ و ۰/۹۰ گزارش شده است (کوه‌بنایی، ۱۳۹۰). ملاحظات اخلاقی این پژوهش نیز محرمانه‌بودن اطلاعات گردآوری‌شده، رعایت شیوه‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های بهداشتی، تهیه‌ی جوایزی برای شرکت‌کنندگان، کسب رضایت از اولیای دانش‌آموز به منظور شرکت در پژوهش و همچنین آزادی لازم در جهت مشارکت با پژوهشگران بود. پس از اجرای پس‌آزمون، جهت تجزیه و تحلیل آماری، داده‌ها در دو سطح توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS-26 تجزیه و تحلیل شدند. در بیان داده‌های توصیفی از شاخص‌های میانگین و انحراف استاندارد و برای تعیین اثربخشی روش آموزشی فلسفه برای کودکان، از آزمون تحلیل کوواریانس استفاده شد.

۴. یافته‌ها

در این پژوهش، میانگین سنی دانش‌آموزان گروه گواه (۲۰ نفر) ۱۰/۹۰ با انحراف معیار ۰/۳۰۸ و میانگین سنی گروه آزمایش (۲۰ نفر) ۱۰/۹۵ با انحراف معیار ۰/۲۲۴ بود. یافته‌های توصیفی مربوط به نمرات پیش‌آزمون - پس‌آزمون نمرات متغیرهای پژوهشی در دو گروه آزمایش و گواه در جدول ۲ مشاهده می‌شود. داده‌ها نشان می‌دهند، میانگین مؤلفه‌های رضایت از زندگی نظیر رضایت از خانواده، رضایت از دوستان، رضایت از مدرسه، رضایت از محیط زندگی و رضایت از خود در پس‌آزمون گروه آزمایش افزایش یافته است.

جدول ۲. میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌های متغیر رضایت از زندگی در پیش‌آزمون و پس‌آزمون

متغیر	گروه	پیش‌آزمون		پس‌آزمون	
		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
خانواده	آزمایش	۲۷/۵۵	۰/۶۸۶	۲۹/۶۰	۱/۶۰۳
	گواه	۲۷/۸۵	۰/۴۸۹	۲۷/۵۰	۱/۱۴۷
دوستان	آزمایش	۲۹/۴۰	۲/۰۳۷	۴۲/۵۰	۱/۱۴۷
	گواه	۲۷/۹۵	۲/۳۰۵	۲۹/۶۵	۱/۱۸۲
مدرسه	آزمایش	۲۹/۶۵	۰/۹۸۸	۴۰/۶۵	۰/۸۱۳
	گواه	۳۰/۳۵	۱/۷۲۵	۳۱/۶۵	۰/۹۸۸

متغیر	گروه	پیش آزمون		پس آزمون	
		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
محیط زندگی	آزمایش	۳۱/۴۰	۱/۵۰۱	۵۰/۸۵	۱/۰۸۹
	گواه	۳۳/۳۰	۱/۱۲۹	۳۲/۳۵	۱/۵۹۹
خود	آزمایش	۲۳/۲۵	۱/۸۳۲	۳۷/۵۵	۲/۰۱۲
	گواه	۲۲/۴۰	۰/۸۲۱	۲۰/۲۵	۱/۴۱۰

قبل از به کارگیری تحلیل کواریانس، پیش فرض‌های اصلی آن بررسی می‌شوند که ابتدا نرمال بودن یا نبودن توزیع متغیر بررسی گردید. بدین منظور از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف و آزمون شاپیرو-ویلک بهره گرفتیم. با توجه به جدول ۳؛ چون تعداد نمونه کمتر از ۵۰ نفر می‌باشد، به نتیجه‌ی آزمون شاپیرو-ویلک استناد می‌نماییم. سطوح معناداری بدست آمده از ۰/۰۵ بیشتر است پس ادعای نرمال بودن توزیع متغیر پژوهش پذیرفته می‌شود. به همین دلیل از آزمون‌های پارامتری جهت آزمون داده‌ها استفاده می‌گردد.

جدول ۳. آزمون نرمال بودن متغیرها با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف و آزمون شاپیرو-ویلک

آزمون	متغیر	Z	درجه آزادی	سطح معناداری	آماره شاپیرو-ویلک	درجه آزادی	سطح معناداری
خانواده	خانواده	۰/۴۱۴	۴۰	۰/۱۵۸	۰/۶۸۹	۴۰	۰/۶۵۴
	دوستان	۰/۴۰۷	۴۰	۰/۸۲۹	۰/۵۸۷	۴۰	۰/۱۶۱
	مدرسه	۰/۳۵۰	۴۰	۰/۱۱۲	۰/۶۵۷	۴۰	۰/۲۱۷
	محیط زندگی	۰/۲۶۵	۴۰	۰/۱۴۱	۰/۸۹۳	۴۰	۰/۱۷۱
	خود	۰/۲۷۳	۴۰	۰/۴۷۲	۰/۷۶۱	۴۰	۰/۱۱۲
خانواده	خانواده	۰/۲۵۱	۴۰	۰/۹۲۶	۰/۸۰۴	۴۰	۰/۱۱۸
	دوستان	۰/۳۲۱	۴۰	۰/۲۱۶	۰/۷۲۵	۴۰	۰/۲۵۱
	مدرسه	۰/۳۱۴	۴۰	۰/۶۹۳	۰/۸۳۹	۴۰	۰/۴۵۴
	محیط زندگی	۰/۳۱۸	۴۰	۰/۳۵۱	۰/۷۳۳	۴۰	۰/۳۵۱
	خود	۰/۳۱۲	۴۰	۰/۱۰۲	۰/۷۴۷	۴۰	۰/۶۳۱

سپس مفروضه همگنی ماتریس واریانس-کواریانس برای متغیرهای وابسته با استفاده از آزمون باکس بررسی شد، که نتایج آن در جدول ۴ در زیر ذکر شده است.

تأثیر آموزش دوره فلسفه برای کودکان بر مؤلفه‌های ... (علی رهایی و دیگران) ۱۹۷

جدول ۴. آزمون باکس همگنی ماتریس واریانس-کواریانس

Box's M	F	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	سطح معناداری
۲۷/۴۳۴	۱/۵۶۸	۱۵	۵۸۱۴/۰۰۰	۰/۷۴۲

جدول ۴ نشان می‌دهد که همبستگی بین متغیرهای وابسته در بین دانش‌آموزان به صورت معنی‌داری متفاوت نیستند و پیش فرض همگنی ماتریس واریانس-کواریانس برای انجام تحلیل کواریانس برقرار است. همچنین مفروضه همگنی شیب‌های رگرسیون به عنوان یکی از پیش‌فرض‌های بسیار مهم تحلیل کواریانس چندمتغیری انجام شد. نتایج حاصل از همگنی شیب‌های رگرسیون، مبین آن بود که از مفروضه تخطی نشد و بین متغیرهای هم‌تغییر و متغیرهای وابسته در بین دانش‌آموزان پسر کلاس پنجم ابتدایی تفاوت معنی‌داری وجود نداشت. لازم به ذکر است که تعامل معنی‌داری بین متغیرهای هم‌تغییر و متغیر مستقل برای هر یک از متغیرهای وابسته وجود نداشت و در مرحله‌ی پس‌آزمون حاکی از آن بود که بین متغیرهای وابسته و متغیرهای هم‌تغییر در بین گروه‌ها رابطه‌ی خطی وجود داشت.

جدول ۵. آزمون F لوین برای همگنی واریانس متغیرها

متغیر	آماره لوین	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	سطح معناداری
خانواده	۰/۰۱۴	۱	۳۸	۰/۹۰۸
دوستان	۰/۷۹۴	۱	۳۸	۰/۳۷۸
مدرسه	۰/۰۵۹	۱	۳۸	۰/۸۰۹
محیط زندگی	۰/۰۱۹	۱	۳۸	۰/۸۹۱
خود	۰/۳۱	۱	۳۸	۰/۸۶۱

با توجه به جدول ۵، می‌توان دریافت چون سطوح معناداری در آزمون فوق بزرگتر از ۰/۰۵ است فرض همگنی واریانس‌ها نیز تایید می‌شود. لذا آزمون تحلیل کواریانس می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. حال به بررسی فرضیه‌های تحقیق براساس تحلیل کواریانس می‌پردازیم. فرضیه‌ی اصلی: آموزش فلسفه برای کودکان بر مؤلفه‌های رضایت از زندگی دانش‌آموزان پسر پنجم ابتدایی شهرستان شهرضا در دوران همه‌گیری ویروس کرونا تأثیر دارد. برای آزمون فرضیه‌ی اصلی بالا از روش تحلیل کواریانس مانکوا (Multivariable Analyze of Covariance)

استفاده کردیم. جدول ۶ در زیر نشان می‌دهد که بین گروه‌های آزمایش و کنترل از لحاظ پس‌آزمون متغیرهای خانواده، دوستان، مدرسه، محیط زندگی و خود؛ با کنترل پیش‌آزمون، حداقل بین یکی از متغیرهای وابسته در سطح $p < 0/0001$ تفاوت معناداری وجود دارد ($F=509/042$, Wilks' lambda = $0/011$, $p < 0/0001$). ضریب اندازه‌ی اثر نشان می‌دهد که تقریباً ۹۹ درصد تفاوت دو گروه مربوط به مداخله‌ی آموزشی است ($\eta^2=0/989$). همچنین توان آماری بیانگر میزان دقت این تحلیل در کشف تفاوت‌ها بوده است ($P=1/000$). برای پی بردن به این نکته که از لحاظ کدام متغیرهای دو گروه تفاوت وجود دارد، از تحلیل کواریانس تک متغیره (Analysis of covariance) روی متن مانکوا (جدول ۷) استفاده شد. با توجه به جدول ۷ در بالا می‌توان گفت که؛ نمرات کلی خانواده، دوستان، مدرسه، محیط زندگی و خود، کمتر از $0/05$ می‌باشد؛ لذا آزمون فوق با اطمینان ۹۵ درصد معنادار است و می‌توان پذیرفت که آموزش فلسفه برای کودکان بر مؤلفه‌های رضایت از زندگی نظیر خانواده، دوستان، مدرسه، محیط زندگی و خود در دانش‌آموزان پنجم ابتدایی پسر در دوران همه‌گیری ویروس کرونا تأثیر دارد. از میانگین‌ها نیز در می‌یابیم که مؤلفه‌های رضایت از زندگی پس از آموزش فلسفه برای کودکان افزایش یافته است. همچنین با توجه به جدول ۷ مقادیر اندازه اثر نشان می‌دهد که چند درصد از واریانس مؤلفه‌های رضایت از زندگی از طریق آموزش فلسفه برای کودکان تبیین می‌شود که کمترین تأثیر بر مولفه‌ی خانواده بوده است.

جدول ۶. تحلیل کواریانس چند متغیره (مانکوا) نمره پس‌آزمون مؤلفه‌های رضایت از زندگی با آموزش فلسفه برای کودکان

نام آزمون	مقدار	F	فرضیه Df	خطا Df	سطح معنی‌داری	اندازه اثر	توان آماری
آزمون اثر پیلای	۰/۹۸۹	۵۰۹/۰۴۲	۵	۲۹	$p < 0/0001$	۰/۹۸۹	۱
آزمون اثر لامبدای ویلکز	۰/۰۱۱	۵۰۹/۰۴۲	۵	۲۹	$p < 0/0001$	۰/۹۸۹	۱
آزمون اثر هتلینگ	۸۷/۷۶۶	۵۰۹/۰۴۲	۵	۲۹	$p < 0/0001$	۰/۹۸۹	۱
آزمون بزرگترین ریشه	۸۷/۷۶۶	۵۰۹/۰۴۲	۵	۲۹	$p < 0/0001$	۰/۹۸۹	۱

تأثیر آموزش دوره فلسفه برای کودکان بر مؤلفه‌های ... (علی رهایی و دیگران) ۱۹۹

جدول ۷. نتایج حاصل از تحلیل کواریانس آنکوا در متن مانکوا بر میانگین نمره‌های پس‌آزمون گروه‌های آزمایش و کنترل، با کنترل پیش‌آزمون

متغیر وابسته	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	مجذور اتا	توان آماری
خانواده	۱۰/۶۲۹	۱	۱۰/۶۲۹	۵/۰۹۳	۰/۰۳۱	۰/۱۳۴	۰/۵۹۱
دوستان	۵۹۴/۲۸۷	۱	۵۹۴/۲۸۷	۹۵۸/۵۴۸	۰/۰۰۰	۰/۹۶۷	۱/۰۰۰
مدرسه	۲۳۳/۰۳۷	۱	۲۳۳/۰۳۷	۳۰۵/۶۸۱	۰/۰۰۰	۰/۹۰۳	۱/۰۰۰
محیط زندگی	۱۰۱۴/۴۸۰	۱	۱۰۱۴/۴۸۰	۶۸۵/۹۵۴	۰/۰۰۰	۰/۹۵۴	۱/۰۰۰
خود	۸۹۶/۶۹۱	۱	۸۹۶/۶۹۱	۳۴۷/۵۱۹	۰/۰۰۰	۰/۹۱۳	۱/۰۰۰

۵. بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تعیین تأثیر آموزش فلسفه برای کودکان بر مؤلفه‌های رضایت از زندگی دانش‌آموزان پسر در دوران همه‌گیری ویروس کرونا انجام شد. یافته‌های پژوهش نشان‌دهنده‌ی اثربخشی معنادار روش آموزشی فلسفه برای کودکان بر مؤلفه‌های رضایت از زندگی دانش‌آموزان (خانواده، دوستان، مدرسه، محیط زندگی و خود) بود که با یافته‌های گیسون (۱۹۸۶)؛ دینر، ساه، لوکاس و اسمیت (۱۹۹۹)؛ بیلی و همکاران (۲۰۰۷) و ریورا، شاپوال، مدیروس (۲۰۲۱) منطبق است. با توجه به یافته‌های این پژوهش نتیجه گرفته می‌شود که آموزش فلسفه برای کودکان باعث افزایش برخی از مؤلفه‌های رضایت از زندگی گروه آزمایش در مقایسه با گروه گواه در پس‌آزمون شده است ($p < 0/05$). روش آموزش فلسفه برای کودکان می‌تواند برای افزایش مؤلفه‌های رضایت از زندگی دانش‌آموزان در مدارس و مراکز آموزشی به ویژه در دوران همه‌گیری ویروس کرونا مورد استفاده قرار گیرد. اگر نگاه دقیق‌تری بر روی مؤلفه‌های رضایت از زندگی پس از اجرای آموزش فلسفه برای کودکان داشته باشیم؛ با مقایسه‌ی پس‌آزمون گروه‌های آزمایش می‌توان دریافت که بیشترین تأثیر به ترتیب بر مؤلفه‌های محیط زندگی، خود، دوستان، مدرسه و خانواده بوده است که در واقع در پس‌آزمون گروه آزمایش در مؤلفه‌ی خانواده شاهد افزایش اندکی در میانگین‌ها بوده‌ایم و در رضایت از محیط زندگی دانش‌آموزان تأثیر چشمگیری گذاشته شده است. در مجموع معلمان می‌توانند با به کارگیری فلسفه برای کودکان، میزان شوق و انرژی دانش‌آموزان را افزایش و باعث ارتقای مؤلفه‌های رضایت از زندگی آن‌ها شوند. دانش‌آموزان نیز با به کارگیری فلسفه برای کودکان و

با برنامه‌ریزی منظم از قبل تعیین شده‌ی معلم برای انجام فعالیت‌های در نظر گرفته‌شده می‌توانند مهارت‌های تفکر کردن، تفکر انتقادی و انگیزشی خود را نیز تقویت نمایند که منجر به پیشرفت تحصیلی آن‌ها می‌شود. همچنین پیشنهادهایی پژوهشی و کاربردی برای این پژوهش توصیه می‌شود که در زیر مختصراً اشاره می‌نماییم. متخصصان تعلیم و تربیت می‌توانند از آموزش فلسفه برای کودکان در جهت ارتقای رضایت از زندگی دانش‌آموزان در سایر مقاطع تحصیلی دوره‌ی ابتدایی و متوسطه‌ی اول استفاده نمایند. برای افزایش بیشتر رضایت از زندگی دانش‌آموزان در آموزش فلسفه برای کودکان، می‌توان از نرم‌افزارهای واقعیت افزوده، نرم‌افزارهای واقعیت مجازی در کنار فیلم‌های آموزشی، گیمیفیکشن‌های آموزشی و انیمیشن‌های آموزشی به عنوان بسته‌های آموزشی جدیدی برای یادگیری دانش‌آموزان استفاده کرد. در پایان باید خاطر نشان نمود که؛ در این پژوهش شرکت در جلسات به صورت نامنظم و جلب همکاری خانواده‌ها و هماهنگی با آن‌ها برای اختصاص زمان کافی باعث طولانی شدن پروسه‌ی پژوهش شد. با توجه به محدود بودن جامعه تحقیق به یک شهر، تعمیم نتایج به کل دانش‌آموزان باید با احتیاط صورت گیرد. در این پژوهش با توجه به این‌که آزمودنی‌ها در پیش‌آزمون با پرسشنامه‌ها آشنا شدند این آشنایی با سؤالات در پس‌آزمون به عنوان یک متغیر مداخله‌گر می‌تواند نتایج تحقیق را تحت تأثیر قرار دهد. انجام پژوهش در دختران دانش‌آموز و مقایسه آن با نتایج حاضر؛ بررسی سایر متغیرها نظیر عزت‌نفس، تاب‌آوری روانشناختی و هوش‌های رقابتی و با توجه به محدودیت‌های زمانی در این پژوهش پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آتی پایداری دوره‌ی پیگیری مورد بررسی قرار بگیرد؛ انجام پژوهش‌هایی مشابه در سایر شهرها و با تعداد نمونه بیشتر می‌تواند در به دست آمدن نتایج مطلوب‌تر کمک شایانی کند؛ انجام پژوهش در بعد از دوران ویروس همه‌گیری کرونا و مقایسه‌ی آن با نتایج این پژوهش؛ علاوه بر آموزش فلسفه برای کودکان، اثربخشی سایر روش‌های فعال یادگیری بر مؤلفه‌های رضایت از زندگی در دانش‌آموزان نیز مقایسه گردد.

۶. سپاسگزاری

نویسندگان این مقاله بر خود لازم می‌دانند تا از مساعدت‌های تمامی عوامل، به ویژه مدیریت محترم دبستان پسرانه فرهنگیان شهید چمران شهرستان شهرضا و تمامی دانش‌آموزانی که در این پژوهش ما را یاری نمودند صمیمانه سپاسگزاری نمایند.

کتابنامه

- ابراهیمی کوهبنانی، شهین. (۱۳۹۰). رابطه‌ی هوش هیجانی و هوش معنوی با رضایت از زندگی در دانش‌آموزان تیز هوش دختر دبیرستانی شهر بیرجند، *پایان‌نامه‌ی کارشناسی/ارشد*، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قاینات.
- ایید، طاهره. (۱۳۹۸). خانواده‌ی آقای چرخشی، *کانون پرورشی فکری کودکان و نوجوانان*.
- بدری گرگری، رحیم و واحدی، زهرا. (۱۳۹۴). تأثیر اجرای برنامه‌ی فلسفه برای کودکان بر رشد هوش اخلاقی دانش‌آموزان دختر. *تفکر و کودک*. سال ششم، شماره اول.
- برخورداری، رمضان؛ نظام‌الاسلامی، فهیمه و موسی‌وند، سحر. (۱۳۹۳). ضرورت فرهنگی بومی‌سازی محتوای برنامه‌ی درسی فلسفه برای کودک. *مجموعه مقالات همایش بین‌المللی فلسفه‌ی تعلیم و تربیت در عمل*، دانشگاه خوارزمی.
- دلاور، علی و شکوهی‌امیرآبادی، لیلا. (۱۳۹۹). بررسی وضعیت شادکامی و رضایت از زندگی دانشجویان در زمان بحران بیماری کرونا و ویروس جدید (کووید-۱۹)، *فصلنامه‌ی روان‌شناسی تربیتی*، دانشگاه علامه طباطبائی.
- دوپون-بوریه، پ-ف و لابه، بریژیت. (۱۳۹۸). من و دیگران: مجموعه‌ی فلسفه را بچشیم، مترجم: وفایی، ترانه. *نشر/و*.
- صابری، الهام؛ عباسی، عفت؛ قائد، یحیی و علی‌عسگری، مجید. (۱۳۹۹). طراحی و اعتباربخشی الگوی برنامه‌ی درسی فلسفه برای کودکان در دوره‌ی اول متوسطه‌ی ایران. *تفکر و کودک*.
- فخرایی، الهام. (۱۳۹۱). فلسفه برای کودکان؛ گامی به سوی پیوند فلسفه با جامعه. *تفکر و کودک*.
- کریشنان، پرماراما و بیسواس، پولاک. (۱۳۸۰). داستان دوستان، مترجم: سرور، پوریا. *کانون پرورشی فکری کودکان و نوجوانان*.
- کلهر، مژگان. (۱۳۹۸). مهارت‌های زندگی برای کودکان. *کانون پرورشی فکری کودکان و نوجوانان*.
- گاتمن، دن. (۱۳۹۸). مدرسه بی مدرسه، مترجم: قایمی، مونا. *انتشارات گام*.
- محمدزاده، زهرا. (۱۳۹۵). مطالعه‌ی تطبیقی مهارت‌های زندگی در برنامه‌ی فلسفه برای کودکان و برنامه‌ی درسی تفکر و سبک زندگی. *پایان‌نامه‌ی کارشناسی/ارشد*. دانشگاه خوارزمی.
- نوبله، ژانفرانسوا و لوسک، کاترین. (۱۳۹۶). من زمینم را دوست دارم، مترجم: مهدوی، نیلوفر. *انتشارات نردبان*.

Bailey, T. C., Eng, W., Frisch, M. B., & Snyder, C. R. (2007). Hope and optimism as related to life satisfaction. *The Journal of Positive Psychology*, 2(3), 168-175.

Bradburn, N. M. (1969). The structure of psychological well-being. *Aldine Publishing*, Chicago, USA.

- Choi, J., Park, Y., Kim, H. E., Song, J., Lee, D., Lee, E., ... & Lee, Y. (2021). Daily life changes and life satisfaction among Korean school-aged children in the COVID-19 pandemic. *International journal of environmental research and public health*, 18(6), 3324.
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological bulletin*, 125(2), 276.
- Dragioti, E., Li, H., Tsitsas, G., Lee, K. H., Choi, J., Kim, J., ... & Solmi, M. (2022). A large-scale meta-analytic atlas of mental health problems prevalence during the COVID-19 early pandemic. *Journal of Medical Virology*, 94(5), 1935-1949.
- Dubey, S., Biswas, P., Ghosh, R., Chatterjee, S., Dubey, M. J., Chatterjee, S., ... & Lavie, C. J. (2020). Psychosocial impact of COVID-19. *Diabetes & Metabolic Syndrome: clinical research & reviews*, 14(5), 779-788.
- Emmons, R. A., & Diener, E. (1986). Influence of impulsivity and sociability on subjective well-being. *Journal of Personality and social psychology*, 50(6), 1211.
- Eric-Chima, N., Igbo-Janet, N., & Ndukwu-Edith, N. (2021). Impact of Corona Virus Pandemic on the Psychological State and Academic Success of Students. *J Depress Anxiety*, 10, 410.
- Gibson, D.M., & Myers, J.E. (2000), *Gender and infertility: a relational approach to counseling women*, J Counseling Dev, 78, 400-10.
- Kirmani, M. N., Sharma, P., Anas, M., & Sanam, R. (2015). Hope, resilience and subjective well-being among college going adolescent girls. *International Journal of Humanities & Social Science Studies*, 2(1), 262-270.
- Lyubomirsky, S. (2001). Why are some people happier than others? The role of cognitive and motivational processes in well-being. *American psychologist*, 56(3), 239.
- Nodelman, U., Allen, C., & Perry, J. (1995). Stanford encyclopedia of philosophy.
- Rivera, M., Shapoval, V., & Medeiros, M. (2021). The relationship between career adaptability, hope, resilience, and life satisfaction for hospitality students in times of Covid-19. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 29, 100344.
- Sanjana, M. & Whitebread, D. (2005). Philosophy for children and Moral Development in the Indian context, *Cambridge University*. Volum 21, N3, PP. 1-13.
- Snyder, C. R., Simpson, S. C., Michael, S. T., & Cheavens, J. (2001). Optimism and hope constructs: Variants on a positive expectancy theme.
- Veenhoven, R. (1988). The utility of happiness. *Social indicators research*, 20, 333-354.
- Weeden, K. A., & Cornwell, B. (2020). The small-world network of college classes: implications for epidemic spread on a university campus. *Sociological science*, 7, 222-241.